

«Затверджую»
ректор Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського
доктор філософії, професор,
заслужений діяч мистецтв України
М. О. Тимошенко
"....." _____ 2025 р.

ВИТЯГ
з протоколу № 4
засідання кафедри теорії та історії культури
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
від 3 березня 2025 року

ПРИСУТНІ:

члени кафедри теорії та історії культури

Кривошея Т. О. – завідувач кафедри, доктор культурології, доцент
Тимошенко М. О. – доктор філософії, професор
Андрущенко Т. В. – доктор політичних наук, професор
Бабушка Л. Д. – доктор культурології, доцент
Вишинський В. В. – кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента
Гадецька Г. М. – кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента
Пономаренко О. Ю. – кандидат мистецтвознавства, доцент
Северінова М. Ю. – доктор мистецтвознавства, доцент, в.о. професор
Скорик А. Я. – доктор мистецтвознавства, професор
Тишко С. В. – доктор мистецтвознавства, професор
Островський О. В. – аспірант кафедри
а також проректор з навчальної роботи:

Бондарчук В. О. – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри
баяна та акордеона, проректор з навчальної роботи, член-кореспондент
НАМ України.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Проведення та обговорення публічної презентації наукових результатів дисертації аспіранта кафедри теорії та історії культури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського Островського Олександра Васильовича на тему «Рецепція кінематографічного спадку Лукіно Вісконті в оптиці мультимодального дискурс-аналізу» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 – «Культурологія» з галузі знань 03 – «Гуманітарні науки».

Тема дисертаційної роботи «Рецепція кінематографічного спадку Лукіно Вісконті в оптиці мультимодального дискурс-аналізу» була затверджена на засіданні Вченої ради Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського 28 листопада 2024 року (протокол № 4).

Науковий керівник – кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента Гадецька Г. М.

СЛУХАЛИ: Публічну презентацію наукових результатів дисертації аспіранта кафедри теорії та історії культури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського Островського Олександра Васильовича на тему «Рецепція кінематографічного спадку Лукіно Вісконті в оптиці мультимодального дискурс-аналізу» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 – «Культурологія» з галузі знань 03 – «Гуманітарні науки»

Островський Олександр Васильович виклав основні положення дисертаційної роботи: актуальність, наукову новизну, практичну цінність, можливість використання результатів дослідження.

Поставили запитання: завідувач кафедри, доктор культурології, доцент Кривошея Т. О.; доктор мистецтвознавства, професор Тишко С. В.; доктор мистецтвознавства, доцент, в.о. професор Северинова М. Ю.

Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента Гадецька Г. М. (*виступ позитивний*).

Взяли участь у обговоренні роботи:

доктор мистецтвознавства, доцент, в.о. професор М. Ю. Северинова (*рецензент*);

кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента В. В. Вишинський (*рецензент*);

доктор культурології, доцент Кривошея Т.О.;

кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента Г. М. Гадецька (*науковий керівник*) (*виступи позитивні*).

УХВАЛИЛИ: На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувача, запитань присутніх і відповідей здобувача, обговорення учасниками засідання основних положень дисертації та виступу наукового керівника прийняти такий висновок щодо дисертаційної роботи Островського Олександра Васильовича на тему «Рецепція кінематографічного спадку Лукіно Вісконті в оптиці мультимодального дискурс-аналізу»:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Островського Олександра Васильовича** на тему: «Рецепція кінематографічного спадку Лукіно Вісконті в оптиці мультимодального дискурс-аналізу», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 034 «Культурологія» щодо дисертаційної роботи Островського Олександра Васильовича «Рецепція кінематографічного спадку Лукіно Вісконті в оптиці мультимодального дискурсу-аналізу»

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукової діяльності академії.

Аудіальний компонент є невід'ємною складовою сучасного кінематографа. Оригінальні композиторські партитури, залучення цитат із популярної чи класичної музики, використання саунд-дизайну — ці та інші інструменти дозволяють створювати багаторівневі семантичні нашарування та збагачувати картини контекстами. Їхнє дослідження поглиблює глядачеве розуміння закладених автором чи групою авторів ідей та потребує при аналізі залучення спеціальної оптики, що уможлиблює оприявлення та увиразнення їхнього значення.

Італійський режисер кіно, оперного та драматичного театрів Лукіно Вісконті у своїй кінематографічній спадщині активно залучав різноманітні можливості звуку та музики в кіно, тим самим розширюючи інтерпретаційний потенціал своїх стрічок. Така увага режисера до аудіальної компоненти прослідковується протягом усіх етапів його кінотворчості, що пояснюється, зокрема, фактами його творчої біографії. Фільми режисера неодноразово отримували престижні нагороди міжнародних кінофестивалів і стали беззаперечною класикою, що стверджується рядом ретроспектив та звернень до переосмисленої фільмографії режисера, зокрема, у драматичному театрі (до прикладу, постановка *Obsession* у театрі Барбікан в Лондоні за мотивами *Ossessione* Л. Вісконті та «Брати» в Національному академічному драматичному театрі ім. Лесі Українки — за *Rocco e i suoi fratelli*). Тож, кінематографічна творчість режисера з її широким спектром залучених контекстів, значною мірою й у музичних проявах, провокує до ґрунтовного дослідження фільмів Л. Вісконті та актуалізації їх в сучасному культурологічному дискурсі.

Мультимедійна природа кінематографа провокує до залучення методології, інструменти якої здатні охопити в аналізі усі медіа та інтертекстуальні/інтермедіальні посилання, що використані в тому чи тому фільмі. Одним із актуальних на сьогодні підходів для аналізу та інтерпретації різного роду мультимедійних текстів є теорія мультимодальності, яка бере свій початок з кінця минулого століття та продовжує своє становлення та утвердження в різних емпіричних апробаціях. Її перевагою є одночасне та рівнозначне зосередження на різних модусах (соціально та культурно сформованих ресурсах для створення сенсу) кінематографічного тексту, завдяки взаємодії яких уможлиблюється інтерпретація реципієнтом. Важливим аспектом цієї ідеї є те, що значення може бути утворене глядачем виключно в межах одночасного проявлення цих модусів і може суттєво відрізнятися за відсутності хоча б одного з них. Зрештою, ця теорія провокує до відходу від практики аналізу кінематографа з точки зору обраного

домінуючого медіума та провокує до зосередження на його мультимедійній та мультимодальній природі.

Відкритість запропонованої методології, можливість її залучення як до стрічок Л. Вісконті, зацікавленість у творчості якого не вщухає, так і до кінематографа початку XXI ст. відкриває нові перспективи у дослідженні кіно в цілому та звуку і музики в ньому як вагової частини смислоутворюючого цілого, зокрема, а отже унаочнює актуальність цієї дисертаційної роботи.

Об'єктом дослідження є кінематографічна спадщина Лукіно Вісконті, а також стрічки чотирьох режисерів XXI століття, що проявляють певну рецепцію щодо кінематографа Л. Вісконті.

Предметом дослідження є музична та звукова складова стрічок Л. Вісконті та чотирьох режисерів XXI ст. в оптиці мультимодального дискурс-аналізу.

Мета дисертаційного дослідження полягає у запровадженні підходу мультимодального дискурс-аналізу щодо кінематографічного спадку Л. Вісконті з увиразненням звукового та музичного модусів у стрічках режисера, а також з урахуванням ймовірних контекстів, що є складовою дискурсів в межах інтерпретації його кінематографа, що уможливорює ширший спектр залучення методології, зокрема, щодо стрічок європейського авторського кінематографа початку XXI століття.

2. Формулювання наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації.

Завданнями дослідження є наступне:

- окреслити історичний процес формування теорії кіно з урахуванням ставлення теоретиків до різних складових медіума, зокрема, висвітлення ролі звукової компоненти на хронологічно різних етапах кінотеорії;
- визначити передумови становлення сприйняття фільму як тексту та прослідкувати розвиток цієї ідеї в кінотеорії;
- проявити можливості взаємодії різних медіа у кіно, особливо у контексті значення звукового чинника, окресливши термінологічну різницю між поняттями «інтертекстуальність» та «інтермедіальність»;
- прослідкувати становлення теорії мультимодальності, її термінологічний апарат та способи залучення у дослідження кіно;
- окреслити наявні підходи досліджень звуку та музики в кіно та ймовірність їхнього використання в межах мультимодального дискурс-аналізу;
- визначити, виходячи з творчої біографії Л. Вісконті, актуальні для фільмографії режисера контексти, крізь які можливо здійснювати аналіз та інтерпретацію його стрічок, беручи до уваги особливості звукових та музичних рішень

- розкрити концептуальні засади визначених контекстуальних вимірів, крізь призму яких буде здійснено аналіз та інтерпретація;
- здійснити аналіз та інтерпретацію фільмів Л. Вісконті в межах визначених контекстів, а саме — висвітлити способи їхньої реалізації в аудіальній площині стрічок із залученням ідей мультимодального дискурс-аналізу;
- прослідкувати та систематизувати взаємозв'язок приватної бібліотеки режисера з його творчістю;
- проявити через спільну контекстуальність подібність різних виразових засобів стрічок першої чверті ХХІ ст., насамперед — специфіки звукової складової — до творчості Л. Вісконті.

3. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

Наукова новизна полягає у тому, що: *вперше* в українській гуманітаристиці здійснено дослідження постаті та творчості Лукіно Вісконті з огляду на цілісне оприявлення у ній ролі музики як вагомого чинника смислотворення; *вперше* залучено та апробовано теоретичні засади мультимодальності до українського дослідження, що зосереджене на міждисциплінарному підході музичної культурології; запропоновано метод систематизації приватної бібліотеки режисера за різними категоріями, що проявляють взаємозв'язок книгозбірні із творчістю митця; окреслено взаємозв'язок становлення теорії кіно із дослідженнями звуку і музики у фільмах, семіотикою кіно та мультимодальним дискурс-аналізом; запропоновано контекстуальний підхід для аналізу та інтерпретації кінематографічного спадку режисера, який спирається на особливості його творчої біографії; проявлено взаємозв'язки творчих методів Л. Вісконті зі стрічками авторського європейського кіно першої чверті ХХІ ст. у царині рішень їхніх звукових шарів.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації забезпечені опорою на новітні культурологічні та мистецтвознавчі концепції, а також коректним застосуванням сучасних методів, вибір яких зумовлений міждисциплінарним характером предмету дослідження: мультимодального, історичного, біографічного, порівняльного, комплексного, когнітивного.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності здобувача з результатами наукових досліджень інших вчених.

Здобувач продемонстрував високий рівень теоретичної підготовки. Теоретичну основу дослідження складає значний масив наукових праць українських та зарубіжних вчених з культурології, кінознавства, аналізу музики в кіно, біографістики, філософії, лінгвістики та теорії комунікації.

У дисертації залучено ключові поняття наукових концепцій наступних дослідників та дослідниць:

Г. Кресса, Т. ван Лівена, Дж. Бейтмана, Дж. Вільдфоєр, Г. Бейкона, Дж. Новелл-Сміта, Л. Скіфано, Г. Сервадіо, Р. Арнгайма, А. Базена, Д. Бордвелла, Б. Балажа, Ж. Дельоза, З. Кракауера, К. Метца, І. Зубавіної, Г. Чміль, Р. Барта, У. Еко, М. Севериної, Б. Сюти, Т. Адорно, Г. Айслера, М. Шіона, З. Лісси, П. Харченко, В. Бондарчук, І. Ягодзинської, Д. Кембелла, Ж. Ле Гоффа, Л. Леві-Брюля, М. Еліаде, Ж. Батая та інших.

6. Теоретичне і практичне значення отриманих результатів:

Матеріали дослідження можуть бути використані в лекційних курсах історії світової культури, історії світової музичної культури, кіномузики, методології музичної культурології, музичної культурології. Також окреслені методологічні напрацювання можуть залучатися у подальших дослідженнях, присвячених аналізу різних аспектів кінематографа, зокрема, його музичного модусу. Проявлені контекстуальні зв'язки творчості Л. Вісконті із сучасним кінематографом можуть стати підґрунтям для формування програм кінофестивалів, ретроспектив, конференцій, публічних дискусій тощо. Робота також може стати теоретичним підґрунтям для кіномитців, які працюють над створенням фільмів, а також увійти до корпусу досліджень, актуальних для теоретиків та практиків кіно різних функційних спрямувань.

7. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації.

За темою дисертаційної роботи опубліковано 3 наукові статті у спеціальних наукових виданнях, затверджених МОН України.

1. Островський О. Взаємодія аудіального компонента з мітичним хронотопом фільму: порівняння стрічок Л. Вісконті та Ф. Зеллера. Художня культура. Актуальні проблеми. 2023. № 19(1). С. 130–138. DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.19\(1\).2023.283143](https://doi.org/10.31500/1992-5514.19(1).2023.283143)

2. Островський О. Мультиmodalність як спосіб аналізу фільмографії Лукіно Вісконті. Fine Art and Culture Studies. 2024. № 4. С. 157–164. DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-4-22>

3. Островський О. Приватна бібліотека Лукіно Вісконті як шлях до розуміння творчої біографії митця. Вісник: Українські культурологічні студії. 2024. № 13(2). С. 43–47. DOI: [https://doi.org/10.17721/UCS.2023.2\(13\).08](https://doi.org/10.17721/UCS.2023.2(13).08)

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат (перевірку наявності текстових запозичень виконано за допомогою системи StrikePlagiarism.com), рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Островського Олександра Васильовича «Рецепція кінематографічного спадку Лукіно Вісконті в оптиці мультимодального дискурс-аналізу» є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Головні ідеї і положення роботи додатково були викладені у дев'ятнадцяти публікаціях:

1. Островський О. «Аннетт» Леоса Каракса. Штучний світ, що дихає музикою Sparks. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/7440> (дата звернення: 20.03.2025).
2. Островський О. «Будинок "Слово". Нескінчений роман» – фільм про нездійснене майбутнє. Розмова із Аллою Загайкевич. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/10471> (дата звернення: 20.03.2025).
3. Островський О. Втрачений час та загибель світу – до 50-річчя «Смерті у Венеції» Лукіно Вісконті. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/7125> (дата звернення: 20.03.2025).
4. Островський О. Втрачені спогади: «Gruppo di famiglia in un intero» Лукіно Вісконті. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/7861> (дата звернення: 20.03.2025).
5. Островський О. Голос Тільди Свінтон та нав'язливі віолончелі. Як звучить «Останні і перші люди» Йоганна Йоганссона. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/4248> (дата звернення: 20.03.2025).
6. Островський О. Зворотний бік «Незворотності». The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/6252> (дата звернення: 20.03.2025).
7. Островський О. Кіра Муратова та Валентин Сильвестров. ТанDEM, якого не було (частина друга). The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/3631> (дата звернення: 20.03.2025).
8. Островський О. Кіра Муратова та Валентин Сильвестров. ТанDEM, якого не було (частина перша). The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/3570> (дата звернення: 20.03.2025).
9. Островський О. «Криниця для спраглих» Юрія Іллєнка у спогадах композитора Леоніда Грабовського. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/9595> (дата звернення: 20.03.2025).
10. Островський О. Мирослав Скорик. Музика, що звучить з дитинства. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/3734> (дата звернення: 20.03.2025).
11. Островський О. Музика у фільмах Федеріко Фелліні: рятівна шлюпка чи тоталітарна машина?. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/4494> (дата звернення: 20.03.2025).
12. Островський О. Почути думки: кіномузика Вадима Храпачова. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/5396> (дата звернення: 20.03.2025).
13. Островський О. «Припутні» FAQ. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/3838> (дата звернення: 20.03.2025).
14. Островський О. «Про нескінченність», або чи справді ніщо не вічне?. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/4168> (дата звернення: 20.03.2025).

15. Островський О. «Рокко та його брати» Вісконті та опера. Що спільного?. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/6109> (дата звернення: 20.03.2025).
16. Островський О. Чиї шаровари яскравіші? Дві кіноверсії «Запорожця за Дунаєм». The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/3507> (дата звернення: 20.03.2025).
17. Островський О. Що лунає у голові Джокера. Kyiv Daily. URL: <https://kyivdaily.com.ua/saundrek-dzhokera/> (дата звернення: 20.03.2025).
18. Островський О. Як американське кіно розповідає про втрату слуху. The Claquers. URL: <https://theclaquers.com/posts/6859> (дата звернення: 20.03.2025).
19. Островський О. «La terra trema» («Земля тремтить») Лукіно Вісконті: звук як міфологічний простір. Київське музикознавство. 2017. № 56. С. 293–302.

9. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Островського Олександра Васильовича «Рецепція кінематографічного спадку Лукіно Вісконті в оптиці мультимодального дискурс-аналізу» відповідає спеціальності 034 – «Культурологія». Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

10. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота Островського Олександра Васильовича «Рецепція кінематографічного спадку Лукіно Вісконті в оптиці мультимодального дискурс-аналізу» відповідає вимогам, передбаченим пунктами 5, 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а також наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Враховуючи високий рівень дослідження, а також актуальність теми роботи, наукову новизну результатів та їх наукове і практичне значення, кафедра теорії та історії культури рекомендує дисертацію Островського Олександра Васильовича «Рецепція кінематографічного спадку Лукіно Вісконті в оптиці мультимодального дискурс-аналізу» до захисту в разовій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 – «Культурологія» з галузі знань 03 – «Гуманітарні науки».

Результати відкритого голосування:

присутні 11 осіб:

«за» – 11,

«проти» – немає,

«утримались» – немає

Завідувач кафедри теорії та
історії культури,
доктор культурології, доцент

Т. О. Кривошея